

Kooperatív tanulás és projekt a Montessori világban

Az elmúlt években a mi iskolánkban (Budapest XI. Keveháza utca 2.) is érzékelhetőek azok a változások, amelyeket a modern világ új követelményei állítanak eléink az élet más területein is nap mint nap. Új kihívások érik iskolánkat, a pedagógusokat és pedagógiai munkánkat. Olyan helyzetekkel találjuk szembe magunkat, és olyan technikai eszközök állnak ma rendelkezésünkre, amelyek néhány évtizede még elképzelhetetlenek voltak.

Felismertük, hogy új feladataink vannak, tehát változnunk kell – úgy, hogy közben megmaradjon iskolánkban a nyugalom és a biztonság, hiszen ezek nélkülözhetetlen feltételei nevelési munkánknak. A célunk, hogy tanítványaink szívesen járjanak iskolába, hogy megtalálják a tanulásban az örömet, és társas kapcsolataik kiegyensúlyozottak legyenek.

2007-ben találtunk rá a Montessori-pedagógiára, melyet felmenő rendszerben kezdtünk alkalmazni az alsó tagozaton (ma már mind a négy évfolyamunk Montessori szellemiséggel nevel), és ez megváltoztatta mindennapjainkat, az iskola egész életét. De nem elégedtünk meg ennyivel: projekt, differenciálás, kooperatív tanulás, interaktivitás... hogy csak néhányat említsek a megújuláshoz vezető út tudatosan kiépített állomásaiból, melyek mindegyike jól illeszkedik Montessori pedagógiai rendszerébe.

Montessori módszere maximális lehetőséget ad a differenciált tanulásirányítás megvalósítására, de a fenti elemekkel kombinálva hatékonyabb és változatosabb a tanítás-tanulás folyamata. A kooperatív tanulás elemei is követik Montessori pedagógiájának, nevelési rendszerének irányát: a tanítás helyett a tanulás megszervezését célozzák. A pedagógus sem a kooperatív tanulásirányítás során, sem Montessori világában nem kizárólagos „tudásközvetítő”, hanem a gyermek tanulási folyamatának háttérben tevékenykedő „szervező-irányító”.

Jelenlegi osztályunkban negyedik éve dolgozunk együtt Montessori-módszerrel, és rendszeresen tömbösítjük a tananyag-tartalmakat témahetekbe. Ezek lehetővé teszik diákjaink számára, hogy adott témában a képességeiknek vagy érdeklődésüknek megfelelően mélyüljenek el. A projektmunkát annak szabályai keretében tulajdonképpen a gyerekek irányítják: ők határozzák meg, milyen mélységben tanulmányozzuk a témát, s annak egyes részeivel milyen hosszú ideig foglalkozunk. (És nem mindenki egyforma mélységben és ideig!) Mi pedagógusok a feltételeket, a környezetet és a tanulás kereteit biztosítjuk, és szükség szerint útmutatást, ismereteket is nyújtunk. A projektmunka sokféle változatos tevékenységet tartalmaz, így lehetőségünk van a gyerekeket olyan oldalukról megismerni, amelyek másként rejtve maradnának. Mivel tantermünk internetkapcsolattal rendelkező

számítógéppel és projektorral felszerelt, így lehetőségünk van azok felhasználására a tanítási-tanulási folyamatban.

Legutóbbi „II. Rákóczi Ferenc-projektünk” három héten át zajlott. A projekt akkor indult, amikor olvasásórán a munkácsi vár védelméről, Zrínyi Ilonáról szóló történetet olvastuk el és dolgoztuk fel *páros beszélő* módszerrel. Érdekelte őket a téma: rengeteg gondolat és kérdés fogalmazódott meg a gyerekekben, amelynek egy részére közösen kerestünk választ, majd a tanóra után ők önállóan is kutattak tovább. Ekkor határoztuk el közösen, hogy II. Rákóczi Ferenc életét és korát projektként fogjuk feldolgozni. Ez a vállalás mindannyiunk részéről sok munkával és közös felelősséggel járt: elsőként mi, pedagógusok vázoltuk a projekttervet, majd pontosan megfogalmaztuk elvárásainkat a gyerekek felé. A témát 24 részre osztottuk fel (ahány tanuló van), majd minden tanuló választott egyet az általunk javasoltak közül (vagy saját ötlettel állt elő). Ezt követően körülbelül egy hét állt rendelkezésükre ahhoz, hogy felkészüljenek a kiselőadásra.

Minden gyerek készített egy témafüzetet, amely projektmunkánk vezérfonalát jelentette a három héten: ide ragasztottak és jegyzeteltek mindent, amiről tanultunk.

Kiselőadásához csaknem minden tanuló készített (szülői segítséggel) PowerPoint prezentációt; a többiek képekkel vagy hanganyaggal illusztrálták mondanivalójukat. Rendkívül értékes és érdekes munkák születtek így például a barokk kor férfi és női viseletéről, a kuruc fegyverekről, a tárogatóról, a Rákóczi-indulóról és Rodostóról, de megtudhattuk többek között azt is, hogy van-e köze II. Rákóczi Ferencnek a túrós lepényhez, miért érdekes és különleges a Rákóczi híd világítástechnikája, és hogy hol található a Rákóczi-barlang. A kiselőadások végén az előadók kérdéseket tettek fel társaiknak az elhangzottakról, vagy más feladatot adtak; majd kiosztották az előre elkészített anyagot, amely előadásuk vázlatát tartalmazta egy-egy megoldandó feladat, rejtvény vagy kérdések formájában. Ezek a feladatlapok is a témafüzetekbe kerültek.

A kiselőadások remek lehetőséget adtak a differenciálásra: mindenki érdeklődésének és képességének megfelelő mélységben tanulmányozta a témát, és egyéni lehetőségeinek megfelelően adta elő. Nem volt rossz vagy jó megoldás: a gyerekek szóban véleményezték egymás munkáját; értékelésükben minden alkalommal sikerült előremutató, pozitív gondolatokat is megfogalmazni. Tudjuk, hogy a Montessori pedagógia kiemelt fontosságot biztosít a szociális kapcsolatok kiépítésére, a toleranciára, a másság elfogadására, és hangsúlyozza, hogy mindenkitől lehet valamit tanulni. Ezt erősítjük tanítványainkban nap mint nap.

Ebben a három hétben a kézműves tevékenységeket is a téma köré szerveztük. Csoportmunkában, újrahasznosítással elkészítettük Munkács várát, lerajzoltuk a Rákóczi-család címerét, és „libertás” zászlót varrtunk. Kiszámítottuk a zászló kerületét, így nem csupán egy matematikai problémát oldottunk meg, de megtudtuk, hogy milyen hosszúságú szalag szükséges a zászló körbeszegéséhez.

Sokat olvastunk ebben a tanulási szakaszban szépirodalmi és ismeretterjesztő irodalmi művekből részleteket, a projekt zárásaként pedig „észrevétlen kutatásra” hívtuk a gyerekeket Andóczy Balogh Éva azonos című könyve alapján, aki ezt írja: „Valóságos 'könyvkóstolgotára' láthatjuk vendégül a gyerekeket, amikor megadott kérdésre kell a választ megkeresni a rendelkezésükre bocsátott könyvhalmazból.” (Andóczy, 2008.) Hat heterogén csoportunk így egy-egy hatkérdéses feladatsort kapott a kuruc korról kapcsolatban. Hosszabb - rövidebb kutatómunkával sikerült megtalálniuk a könyvekben a helyes válaszokat, de nagy szükség volt a gyerekek kooperációjára ahhoz, hogy mindenkinek a füzetébe a helyes, jól megfogalmazott válasz kerüljön. Bevallom, ez a feladat hosszadalmas és összetett előzetes felkészülést kívánt tőlünk, tanítóktól is: tizenegy könyvet kellett összegyűjtenünk a munkához, melyeket végül több könyvtárból, némi családi segítséggel sikerült beszereznünk. Csoportjaink érdeklődése és lelkes munkája később kárpótolt bennünket minden nehézségért. Montessori elvei a projekt ideje alatt is érvényesültek: lehetővé tettük, hogy a gyerekek belső késztetéseik által, saját útjukat járva, önállóan, szabadon tevékenykedve fejlődjenek.

A tanórai differenciálás megvalósítására remekül tudjuk használni a számítógép adta lehetőségeket: az olvasókönyvünkhöz tartozó interaktív tananyag változatos feladatokat kínált a Rákóczi-témakör elmélyítésére. Magam is készítettem feleletválasztós kvízt (<http://gyakorolj.hu/kviz/>), de legnagyobb sikere annak a számítógépes játéknak volt, amelynek általam összeállított kérdéseire a gyerekek saját maguk választhattak keretjátékot (www.zondle.com). Bárki kipróbálhatja! A Kíváncsi kocka elnevezésű Montessori-eszközzel azóta is szívesen tevékenykednek a gyerekek.

Háromhetes projektünk egy hatalmas kooperatív csoportmunkának tekinthető. A közös felelősség érzése, amelyre korábban utaltam, minden pillanatban érzékelhető volt: a gyerekek tudták, hogy saját munkájuk egy-egy apró, nélkülözhetetlen összetevője a közös produktumnak és sikernek, ezért nem is fordult elő olyan, hogy valaki nem vett részt valamely munkafolyamatban. Pedig nem kaptak rá semmiféle osztályzatot, csupán szóbeli értékelést. A gyerekek lelkesedése és lendülete sodorta osztályunkat a témában egyre mélyebbre. Fantasztikus volt látni, hogy megmaradt gyermekeinkben a motiváció (Montessori belső erőnek hívja), amely arra készteti őket, hogy kutassanak, fejlődjenek, tanuljanak. Négy év

tapasztalata alapján kijelenthetjük: gyermekeink szívesen járnak iskolába, érdeklődésüket a tanulás iránt sikerült fenntartani.

Az újszerű módszerek és a Montessori-szellemiség együttese pedagógiánk alapját képezi, melynek sikerességét igazolja számunkra, hogy alsó tagozatunk a 2013/2014-es tanévben újabb osztállyal bővül.

Felhasznált irodalom

- Maria Montessori (2002): A gyermek felfedezése. Cartaphilus Kiadó, Budapest
- Paul Ginnis (2007): Tanítási és tanulási receptkönyv. Alexandra Kiadó, Pécs
- Andóczy Balogh Éva (2008): Észrevétlen kutatás. Táblás és társasjátékok könyves környezetben. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Sulák Tünde tanító

Általános Iskola

Budapest, XI. Keveháza u. 2.